

Les heroïnes de Santa Bàrbara
Text: XÈNIA SANCHO ESPIGULÉ

Carme Raurich Saba

1952

Terracota

52 x 31 x 26 cm

Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 131.271.

Fons d'Art Diputació de Girona

Carme Raurich Saba fou una escultora catalana nascuda l'any 1920 a Caldes de Malavella que inicià la seva trajectòria artística durant el primer franquisme. Raurich va estudiar escultura a l'Escola d'Arts i Oficis de Barcelona amb l'ajuda econòmica que li va proporcionar la Diputació de Girona i va ser prolífica en la participació en exposicions i concursos, tant a Girona com a Barcelona. En ambdues ciutats, Raurich va ser reconeguda per la crítica i els cercles artístics, fins i tot va rebre encàrrecs de la Diputació de Girona. Malgrat tot, la difícil situació de postguerra va empènyer l'escultora a emigrar a l'Argentina, juntament amb la seva mare i la seva germana menor, Isabel, aconsellades per l'altra germana, Lluïsa, que ja hi vivia amb el seu marit des de feia uns anys. A l'Argentina, Raurich va abandonar l'estil figuratiu per endinsar-se en les formes de l'avantguarda, però sempre va mantenir les figures femenines com a tema principal de la seva obra. Tot i això, les figures femenines de Carme Raurich disten de les figures femenines que s'han creat sota el cànon artístic establert per la cultura patriarcal, ja que fan referència a la identitat femenina, com el conjunt de *Les heroïnes de Santa Bàrbara*.

Tres figures femenines en posició de defensa representen la Companyia de Santa Bàrbara, un grup de dones gironines que voluntàriament van participar en la defensa de Girona durant el setge de les tropes napoleòniques sobre aquesta ciutat, en el marc de la Guerra del Francès (1808-1814). Carme Raurich va escollir representar les heroïnes de Santa Bàrbara per presentar-se al concurs-exposició de pintura i escultura de la ciutat de Girona intitulat *Inmortal Gerona*, dut a terme l'any 1952. Carme Raurich sovint va rebre premis i accèssits, com en aquest cas, ja que amb *Les heroïnes de Santa Bàrbara* va ser mereixedora d'un dels premis valorat en dues mil pessetes i el conjunt escultòric va ser adquirit per la Diputació de Girona.

Raurich va modelar les heroïnes amb terracota i en un estil noucentista de composició simple, exempta de detalls, d'estructura proporcionada i de volums rotunds. L'escultora va iniciar els seus estudis artístics l'any 1940, quan l'art academicista i d'exaltació a la tradició s'instaurava com l'oficial del règim, motiu pel qual els professors eren els escultors de la generació del noucentisme, de començament del segle XX. La nova generació d'artistes que estudiaven durant la dècada dels quaranta es van veure induïts a esculpir les seves obres en aquest estil figuratiu, tot i la necessitat de confrontar l'art academicista que impulsava la dictadura franquista.

Les heroïnes de Santa Bàrbara és un conjunt escultòric innovador, ja que són poques les representacions artístiques que s'han fet d'aquesta companyia de dones al llarg de la història de l'art: l'escultora va presentar-les en una postura de defensa activa, hieràtiques i corpulentes. Aquestes heroïnes s'enfronten a l'espectador amb la mirada fixa i l'expressió del rostre seriosa, mentre fan un pas endavant amb determinació i clouen el puny amb força, adoptant una actitud de guerreres. Les heroïnes que interpreta Raurich es distancien de la representació més popular d'aquest grup de dones, duta a terme pel pintor vuitcentista Ramon Martí Alsina, atret per la resistència popular del poble de Girona i de les heroïnes de Santa Bàrbara. A pintures com *El gran dia de Girona* o *Les heroïnes de Girona*, Martí Alsina representa aquestes dones amb expressions de patiment, carregant cossos de soldats malferits, duent cistells amb proveïments, abatudes pel cansament o, fins i tot, ferides de mort.

En canvi, les heroïnes que modela Carme Raurich, per la seva actitud imponent, poden ser incloses dins el gènere artístic de la *femme forte*, treballat durant la història de l'art per dones que interpretaven la feminitat activa, vigorosa i exempta dels estereotips de l'estètica patriarcal, com és el cas de la Judit que va representar la pintora barroca Artemisia Gentileschi. Les *femmes fortes* eren un referent identitari per aquestes artistes i una afirmació de la capacitat del gènere femení en qualsevol àmbit, fet que des de la societat se'ls negava.

Carme Raurich havia viscut en pròpia pell el menyspreu que patien les dones per la consideració d'inferioritat a la qual estaven sotmeses, especialment durant els anys de dictadura franquista. L'escultora explicava que la imaginació, la sensibilitat i la voluntat artístiques són facultats pròpies de l'ésser humà sense distinció de sexe, fet que volia demostrar a través del seu treball escultòric. És per aquest motiu que Raurich hauria volgut representar les heroïnes de Santa Bàrbara com a *femmes fortes*, per qüestionar el rol que la societat assignava al gènere femení i aportar un model de dones que discrepava de les funcions socials que se'ls havien adjudicat.

L'escultora va ser molt determinada a l'hora de defugir el destí que durant la dictadura s'imposava a les dones, basat en el matrimoni i la cura de la llar i els fills, per dedicar-se plenament a la creació artística, tot i que aquesta decisió la va portar a situacions humiliants, tal com la mateixa Raurich explicava. *Les heroïnes de Santa Bàrbara* de Carme Raurich podrien fer al·lusió a la lluita de les dones per obtenir els seus drets i el control sobre les seves vides, situació a la qual se sumava la dura postguerra i la gran escassetat de recursos.

Resulta interessant que Carme Raurich escollís tres figures femenines per realitzar el conjunt escultòric de *Les heroïnes de Santa Bàrbara*, ja que podrien ser una al·lusió a ella mateixa i a les seves germanes menors, Lluïsa i Isabel Raurich, que també es dedicaven a les arts (la primera va ser pintora i la segona escrivia poesia, contes i guions cinematogràfics). Les tres germanes estaven molt unides i s'ajudaven mútuament a avançar en un panorama artístic difícil i mancat de referents per a les dones, fet pel qual era fonamental crear una xarxa de suport amb altres dones. Així doncs, *Les heroïnes de Santa Bàrbara* podrien representar les germanes Raurich desafiant l'estructura social imposada per la dictadura.

L'art de l'escultora va evolucionar a formes que abraçaven l'avantguarda quan va emigrar a l'Argentina, a finals de l'any 1954, a causa del context artístic d'aquest nou país que, a diferència d'Espanya, permetia la difusió de la innovació artística. Tot i això, Raurich no va abandonar mai la representació de dones que formen part de la història, la mitologia o, fins i tot, l'entorn immediat de l'escultora, que són el punt focal de la seva obra.

En totes aquestes dones segurament l'escultora hi buscava referents. Per això, les representava amb agència i no passives. Pel que fa a *Les heroïnes de Santa Bàrbara*, Raurich les va fer emergir de la història local a través d'una interpretació subversiva, pel seu posat desafiant i vigorós, que les converteix en inspiració tant per a ella mateixa com per a les dones d'aquesta terra. També les va presentar com una invitació a desafiar les convencions que pretenien clausurar-les a les llars i reprimir els seus desitjos. Amb aquestes heroïnes de Santa Bàrbara, Carme Raurich possiblement ens volia demostrar que la determinació i l'enginy no coneixen límits de gènere.

Carme Raurich Saba, *Les heroïnes de Santa Bàrbara*, 1952. Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 131.271. Fons d'Art Diputació de Girona.